

PYHÄ KOLMIYHTEINEN JUMALA – INHIMILLISEN JÄRJEN KOMPASTUSKIVI JA KRISTINUSKON HELMI

TT Hannu Pöyhönen

Vaikka oppia Pyhästä Kolminaisuudesta voidaan syystä luonnehtia dogmien itseoikeutetuksi kuningattareksi, kristillisen uskon ikituoreeksi ytimeksi, sen kirkkaimmaksi helmeksi ja kiehtovimmaksi mysteeriksi, se mielletään silti usein joksikin kuivaksi, elämälle täysin vieraaksi ja kuolettavaksi asiaksi. Näin tapahtuu valitettavasti usein jopa kristittyjen parissa.

Kirkon ulkopuolella kolminaisuusoppi kohtaa vieläkin voimakkaampaa kammoa ja vastustusta. Muhammedille se oli tuhatviisisataa vuotta sitten loukkaus, sillä hän kuvitteli sen johtavan polyteismiin eli monijumalaisuuteen, mikä oli hänelle yksi syy islamin perustamiseen. Vaikka tuossa uskonnossa on selkeästi paljon vaikutteita kristinuskosta, kauppiana hän ei kuitenkaan tullut löytäneeksi sen kallisarvoista helmeä (vrt. Matt. 13:46–47), minkä vuoksi kristinuskon aarre eli kolminaisuusoppi on jäänyt miljardille muslimille käsittämättömäksi todellisuudeksi aina tähän päivään asti. Jehovan todistajien keskuudessa kolminaisuusoppiin puolestaan suhtaudutaan avoimen pilkallisesti, koska heistä se sotii tervettä järkeä vastaan ja on luonteeltaan absurdi.

Ihmisjärjelle syvimmältään salattu oppi Jumalasta, joka on samanaikaisesti yksi ja kolme eli yksi olemukseltaan, mutta kolme persooniltaan, on epäilemättä eräänlainen kristinuskon risti, mutta rakas ja pelastavainen. Mielestäni siihen soveltuvat hyvin apostoli Paavalin ensimmäisen korinttilaiskirjeen sanat juutalaisille ja kreikkalaisille aikanaan pahennukseksi muodostuneesta Kristuksen rististä. Lainaten Vanhan testamentin profetiaa hän lausuu aluksi Jumalan suulla: “Minä hävitän viisasten viisauden ja ymmärtäväisten ymmärryksen minä teen mitättömäksi” (1. Kor. 1:19) ja hetkeä myöhemmin ajatuksenkulkua itse kehitellen: “Jumalan hulluus on viisaampi kuin ihmiset, ja Jumalan heikkous on väkevämpi kuin ihmiset” (1. Kor. 1:25). Uskoviille Kristuksen ristiä – tai kirjaimellisesti ottaen sille ristiinnaulittua Kristusta – apostoli puolestaan kuvaa sanoilla “Jumalan voima ja Jumalan viisaus” (1. Kor. 1:24), mikä sekin vastaavalla tavalla on sovellettavissa oppiin Kolmiyhteisestä Jumalasta, kun asiaa tarkastellaan positiivisesta näkökulmasta.

Tämän luennon puitteissa tarkoituksemme on perehtyä tähän kristinuskon “hulluuteen”, jotta kykenisimme näkemään siinä Jumalan “viisauden” tai ainakin sarastuksen siitä. Koetan valottaa oppia Jumalan kolminaisuudesta lähinnä kolmen henkilön tai henkilöryhmän kautta. He ovat: pyhä Johannes Damaskolainen, Filokalian isät ja arkkimandriitta Sofroni Saharov. Heidän valintaansa voidaan perustella sillä, että Johannes Damaskolaista pidetään Ortodoksisen kirkon suurimpana dogmaatikkona, Filokalian isiin puolestaan täällä Suomessa luotetaan paljon, kun taas arkkimandriitta Sofroni, 13 vuotta sitten Englannissa kuollut ja ehkä merkittävin lännessä koskaan vaikuttanut ortodoksinen ohjaajavanhus, on kirjoittanut Pyhästä Kolminaisuudesta laajan artikkelin, joka on mielestäni yksi merkittävimmistä tätä aihetta käsittelevistä uusista teksteistä.

Mutta ennen kuin lähemme tarkastelemaan, mitä nämä henkilöt ovat sanoneet asiasta, haluan ottaa esille kaksi lyhyttä kertomusta, jotka uskoakseni auttavat meitä tunnetasolla ymmärtämään, ettei kolminaisuusoppi todellakaan ole kuolettavaa teoriaa, vaan elävöittävää, Elämästä kumpuavaa uskoa ja kokemusta. Molemmat kuvaavat Athosvuoren viime vuosisadan kilvoittelijoita. Niiden kirjoittaja on Pyhällä Vuorella itsekkin pitkään kilvoitellut arkkimandriitta Kerubim, jonka tunnemme hänen suomeksi ilmestyneistä teoksistaan “Jumalanäidin puutarha” ja “Aikamme athoslaisia hahmoja I”. Kertomukset ovat viimeksi mainitusta teoksesta.

Ensimmäisessä arkkimandriitta Kerubim kuvaa Pyhän Annan skiitalle Amerikasta tullutta kreikkalaisyntyistä pappismunkki Joakimia (1895–1950), joka oli poikkeuksellisen vaikuttava henkilöahamo ja herätti jo Uudella mantereella ihmisissä suurta kiinnostusta pelkällä ulkoisella olemuksellaan. Hänestä arkkimandriitta Kerubim kirjoittaa: “Muistan myös, miten koko hänen ruumiinsa tärisi hänen lausueessaan rukouksia ‘Kaikkeinpyhin Kolminaisuus’ tai ‘Pyhä Kolminaisuus, Jumala, armahda ja pelasta meidät’. Tuolloin nousi väkisinkin mieleen, ettei hänelle ollut olemassa mitään voimallisempaa rukousta. Hänen kunnioituksensa Pyhää Kolminaisuutta kohtaan oli jotakin, mitä ei voi kuvailla. Kun jumalanpalveluksessa laulettiin tropari Kolminaisuudelle, hän seiso i heti tarkkaavaisesti asennossa. Herran nimi ylipäätänsä oli hänelle sanoista suloisin kaikista.”

Toinen kertomus puolestaan liittyy Gregorioksen luostarin maineikkaaseen johtajaan, pappismunkki Athanasiokseen. Arkkimandriitta Kerubim kirjoittaa: “Myös isä Theoklitos Dionysioksen luostarista muistelee liikuttuneena vanhus Athanasioksen hengellisiä tunnustuksia, kun tämä sanoi: ‘Kuinka suurenmoista onkaan, isä Theoklitos, herätä keskiiyöllä ja aloittaa puoliiyöpalvelus lausumalla hitaasti ja harvakseen: Pyhä Jumala, Pyhä Väkevä, Pyhä Kuolematon, armahda meitä.’ Kokemuksensa johdosta isä Theoklitos toteaa: ‘Kun hän lausui nämä sanat, hänen kasvoiltaan välittyi voimakkaasti sellainen vaikutelma, että hän eli jossakin ylhäisessä hengellisessä maailmassa. Vapaana omantunnon soimauksista ja syyllisyyden tunteista, himottomana ja täynnä rauhaa hän liikkui hengen korkeuksissa, jonne hän oli vetämässä myös keskustelutoveriansa.” Selvennykseksi on ehkä syytä huomauttaa, että ortodoksisessa perinteessä tämä siteerattu rukous mielletään Pyhälle Kolminaisuudelle suunnatuksi.

Pyhä Johannes Damaskolainen

Tässä käyttämäni pyhän Johannes Damaskolaisen opetukset ovat peräisin hänen kirjastaan “Ortodoksisen uskon tarkka esitys I”, sen luvusta “Pyhästä Kolminaisuudesta”. Vaikka teos on iloksemme olemassa myös suomeksi, olen hieman stilisoinut sen tekstii parantaakseni ajatuksenkulun seurattavuutta entisestäään. Otan esille hänen ajatuksiaan ja kommentoin niitä vain siltä osin kuin ymmärrettävyyden tai asian painokkuuden kannalta on välttämätöntä. Aloitan upealla sitaatilla heti luvun alusta. Pyhä Johannes kirjoittaa:

“Uskomme siis yhteen Jumalaan, yhteen aluttomaan, luomattomaan, syntymättömään, tuhoa tuntemattomaan ja kuolemattomaan, iankaikkiseen, äärettömään, kuvaamattomaan, rajoittamattomaan, voimaltaan rajattomaan, yksinkertaiseen, osista koostumattomaan, ruumiittomaan, ulosvirtaamattomaan, kärsimyksestä vapaaseen, toiseksi vaihtumattomaan, muuttumattomaan, näkymättömään alkuun, hyvyden ja vanhurskauden lähteeseen, hengelliseen, lähestymättömään valoon, voimaan, jonka määrää ei millään mitalla kyetä määrittämään ja jonka ainoana mittana on sen oma tahto, sillä se voi kaiken, mitä haluaa; alkuun, joka on tehnyt kaikki luodut, näkyväiset ja näkymättömät, joka pitää kaiken koossa ja kaikkea yllä, kaitsee kaikkea ja säilyttää sen, hallitsee ja toimii kuninkaana valtakunnassa, jolla ei ole loppua ja joka ei kuole; alkuun, jossa ei ole mitään ristiriitoja, joka täyttää kaiken ja jota mikään ei voi mahduttaa itseensä, vaan joka pikemminkin sisältää itessään kaiken ylläpitäen ja esiintuoden sitä. Se liikkuu puhtaasti kaiken olevaisen yllä, mutta samalla kaiken tuolla puolella, kaikesta luodusta erillisenä, yliolennollisena ja kaiken yläpuolella olevana, ylijumalallisena, ylihyvänä, ylitäydellisenä. Kaikille valloille ja järjestyksille se asettaa rajan. Se on vallan ja järjestyksen yläpuolella, olemuksen, elämän, järjen ja käsityksen yläpuolella. Se on itse valo, itse hyvyys, itse elämä, itse olemus, sillä sen olemisen tai mikään, mitä se on, ei johdu mistään muusta, vaan se itse on olevaisten olemisen lähde. Eläville se on elämän

lähde, järjestä osallisille järkevyyden lähde, kaikille kaikkien hyvyksien alkusyy. Kaikki luodut se tuntee jo ennen niiden syntymää. Uskomme alkuun, joka on yksi olemus, yksi jumaluus, yksi voima, yksi tahto, yksi toiminta, yksi hallitus, yksi valta, yksi herruus, yksi valtakunta; alkuun, joka tunnetaan – paradoksaalista kyllä – kolmessa toisiinsa sekoittumattomasti yhdistyneessä ja toisistaan erottamattomasti jakaantuneessa täydellisessä persoonassa ja jota yhdellä kumartamisella kumarretaan, johon uskoo ja jota palvoo koko järjellinen luomakunta – Isään, Poikaan ja Pyhään Henkeen, johon meidät myös on kastettu.”

Siteerattu kohta, joka käsittelee Pyhän Kolminaisuuden ensimmäistä persoonaa eli Isää, on kuin uskonnollista runoutta. Luulen sen myös vakuuttavan meidät siitä, etteivät Kirkon oppia käsittelevät isät puhu teoreettisen, vaan kokemuksellisen tiedon pohjalta. Ainakin itsestäni tuntuu mahdottomalta, että joku voisi kirjoittaa tuolla tavoin ilman syvän hengellisen kokemuksen antamaa selkeyttä ja varmuutta. Ollakseni särkemättä tekstin harmonista kauneutta en aio kommentoida sitä mitenkään, vaan lähdän käsittelemään siihen liittyviä teemoja saman kirjoittajan toisten tekstikatkelmien pohjalta. Teksti on lisäksi niin selkeä, ettei se juurikaan vaadi selitystä.

Puhuessaan Jumalasta Isänä pyhä Johannes Damaskolainen käsittelee paljon Hänen suhdettaan jumaluuden muihin persooniin, ennen kaikkea Poikaan, mutta myös Pyhään Henkeen. Pojasta hän sanoo, että Hän on syntynyt Isästä “ajattomasti, ulosvirtaamatta, altistumatta kärsimykselle ja käsittämättömästi, niin kuin vain kaikkien Jumala tietää”. Pojan syntymisen tapa on syvimmiltään mysteeri. Hänen syntymästään voidaan kuitenkin varmuudella tietää, että se on tapahtunut ajan ulkopuolella, että se ei ole vähentänyt mitään Isän sisäisen elämän täyteydestä ja ettei se ole altistanut Poikaa muutoksille. Pyhä Johannes yrittää selventää asiaa kuvalta tulesta ja valosta. Hän sanoo: “Niin kuin valo syntyy aina tulesta ja on aina siinä, mitenkään siitä eroamatta, samoin Poikakin syntyy Isästä mitenkään Hänestä eroamatta, vaan ollen aina Hänessä.”

Raamattuun perustuen pyhä Johannes Damaskolainen nimittää Poikaa myös Isän olemuksen kuvaksi (ks. Hepr. 1:3): “Poika on myös Isän olemuksen kuva, koska Hän on täydellinen, persoonallinen ja kaikessa samanlainen kuin Isä syntymättömyyttä lukuun ottamatta. Hän on ainosyntyinen, koska vain Hän on ainutlaatuisesti syntynyt yksin Isästä, sillä ei mikään muu syntyminen ole Jumalan Pojan syntymisen tapainen, eikä ole toista Jumalan Poikaa. Tosin Pyhä Henkikin lähtee Isästä, mutta ei syntymällä, vaan lähtemällä. Se on toinen olemassaolon muoto, käsittämätön ja tuntematon kuten Pojan syntykin. Sen tähden kaikki, mitä Isällä on, on Hänenkin lukuun ottamatta syntymättömyyttä, joka ei merkitse olemuksen eroa eikä arvoasetta, vaan olemassaolon tapaa.” Lainatussa tekstissä pyhä Johannes alleviivaa Isän ja Pojan täydellistä samanlaisuutta. Poika omistaa kaiken, minkä Isäkin eli on Hänen kanssaan yhtä täydellinen Jumala. Ainoa erottava tekijä Heidän välillään on olemassaolon tapa eli se, että Isä on oman olemassaolonsa lähde eli syntymätön, kun taas Poika on saanut olemassaolonsa Isältä eli on Hänestä syntynyt. Tämä erilaisuus ei kuitenkaan tuo mitään hierarkkista arvojärjestystä jumaluuden piiriin, sillä olemuksensa osalta sen persoonat ovat täydellisesti yhtä keskenään. Tätä kristillistä totuutta pyhä Johannes havainnollistaa esimerkiksi Aadamista, Eevasta ja Setistä, jotka kaikki olivat luonnoltaan samanlaisia, vaikka heidän olemassaolon tapansa poikkesikin toisistaan. Niinpä hän toteaa nerokkaasti, että Vanhan testamentin mukaan Adam *ei syntynyt*, vaan Jumala loi hänet maasta puhaltamalla häneen elämän hengen, Set puolestaan *syntyi*, koska hän oli Aadamin poika, kun taas Eeva *ei syntynyt*, vaan *lähti* Aadamin kyljestä.

Pyhä Johannes Damaskolainen palaa usein teemaan Isän ja Pojan täydellisestä olemuksellisesta samanlaisuudesta, mikä onkin ymmärrettävää, sillä monissa varhaisvuosisatojen kristillispohjaisissa lahkoissa asia nähtiin toisin. Joskus ne vetosivat näkemystensä tueksi myös

Raamattuun, mikä käy välillisesti ilmi myös seuraavasta pyhän Johanneksen tekstistä: “Kun sanomme, että Isä on Pojan alku ja Häntä suurempi [vrt. Joh. 14:28], emme tarkoita, että Hän ajallisesti tai luonnoltaan olisi Pojan edellä, sillä tekihän Hän Tämän kautta maailmat, vaan näin sanomme vain alkusyyn puolesta. Tällä me tarkoitamme, että Poika on syntynyt Isästä eikä Isä Pojasta ja että Isä on luonnollisesti Pojan alkusyy. Vastaavalla tavalla emme sano, että tuli tulisi valosta, vaan ennemminkin valo tulesta. Kun siis kuulemme, että Isä on Pojan alku ja Häntä suurempi, ymmärtäkäämme se alkusyyn kannalta. Ja niin kuin emme sano, että tuli olisi toista olemusta ja valo toista, niin ei tule sanoa Isänkään olevan toista olemusta ja Pojan toista, vaan olemuksensa kannalta He ovat yhtä ja samaa. Ja niin kuin sanomme, että tuli näkyy siitä itsestään lähtevän valon kautta, emmekä oleta, että tulesta lähtevä valo olisi sen apuväline, vaan ennemminkin sen luonnollinen voima, niin me sanomme, että kaiken, mitä Isä tekee, Hän tekee ainosyntyisen Poikansa kautta, ei niin kuin työkalua vaan luonnollista persoonallista voimaa käyttäen.”

Edellä sanotun perusteella Poika ei siis ole luotu olento, vaan Isästä syntynyt – Isän tahdosta Hän päinvastoin on koko luomakunnan Luoja. Vastaavalla tavalla kuin Poika on Isän kanssa täydellisesti samanlainen, niin on näiden molempien kanssa Pyhä Henkikin. Pyhä Johannes sanoo: “Kaikki, mitä Pojalla on, on Hengelläkin Isästä, jopa oleminen. Ellei Isää olisi, ei olisi Poikaakaan eikä Henkeä, ja ellei jotakin olisi Isällä, ei sitä olisi Pojallakaan eikä Hengellä.” Pojan ja Hengen olemassaolo ja sisäisen elämän absoluuttinen samanlaisuus johtuvat siis yhteisestä alkulähteestä. Juuri siksi, että molempien alkulähde on Ortodoksisen kirkon käsityksen mukaan Isä, Pyhän Kolminaisuuden elämässä ei yksinkertaisesti voi olla minkäänlaista erilaisuuden tai sisäisen ristiriidan elementtiä, koska sellaista ei ole Isässäkään. Tätä asiaa pyhä Johannes alleviivaa myös seuraavassa tekstikatkelmassa, jossa hän myös nimeää Pyhän Kolminaisuuden persoonien ominaisuudet: “Isän tähden Pojalla ja Hengellä on kaikki se, mitä niillä on, eli sen johdosta, että se on Isällä, lukuun ottamatta syntymättömyyttä, syntymistä ja lähtemistä. Sillä nuo kolme pyhää persoonaa eroavat toisistaan vain näiden persoonallisten ominaisuuksien suhteen. Ne jakaantuvat jakaantumattomasti – ei olemukseltaan, vaan oman persoonansa tunnuspiirteen mukaan.”

Pyhän Kolminaisuuden elämä on kolmen täydellisen persoonan sisäistä yhteyttä. Tämä seikka, joka on välillisesti tullut esille jo moneen kertaan, korostuu seuraavassa pyhän Johannes Damaskolaisen katkelmassa: “Sanomme, että kaikilla kolmella on täydellinen persoona, jotta emme luulisi täydellisen luonnon koostuvan kolmesta epätäydellisestä persoonasta, vaan kolmesta täydellisestä persoonasta on peräisin yksi yksinkertainen, ylitäydellinen ja esitäydellinen olemus. Sillä kaikki, mikä koostuu epätäydellisistä osista, on kokoonpantua, mutta täydellisistä persoonista on mahdotonta koota jotakin.” Siteeratusta kohdassa kirjoittaja sulkee kristinuskon ulkopuolelle sellaisen käsityksen, että Pyhän Kolmiyhteisen Jumalan täydellisyyttä voitaisiin ajatella osiensa summana eli että kolmesta epätäydellisestä persoonasta muodostuisi yksi täydellinen jumalallinen olemus. Mikäli täydellinen jumalallinen olemus todellakin olisi osiensa summa, syytteet kristinuskosta polyteistisenä uskontona olisivat täysin oikeutettuja, sillä silloin jumalallisten persoonien välillä vallitsisi sisäisiä eroja. Jumalallinen olemus kristinuskon esittämässä muodossa on kuitenkin yksinkertainen, so. osista koostumaton, kaikissa persoonissa yhtäläisesti ja samassa täyteydessä vaikuttava, mikä johtuu juuri jumaluuden alkulähteen ykseydestä, kuten käy jälleen ilmi seuraavasta katkelmasta: “Sen tähden emme sano Isää ja Poikaa ja Pyhää Henkeä kolmeksi Jumalaksi, vaan pikemminkin yhdeksi Jumalaksi, Pyhäksi Kolminaisuudeksi, jossa Poika ja Henki juontuvat yhteen alkusyyhyn ilman, että nuo kolme yhdyntäisivät tai sekoittuisivat toisiinsa.”

Puhuessaan Pyhästä Kolminaisuudesta Johannes Damaskolainen alleviivaa Isän aluttomuuden lisäksi voimakkaasti myös jokaisen persoonan ainutlaatuisuutta. Hän sanoo muun muassa: “Isä on ainut Isä, aluton eli ilman alkusyytä, sillä Hän ei tule mistään. Poika on ainut Poika, ei

aluton eli ei ilman alkusyytä, sillä Hän tulee Isästä. Mikäli kuitenkin ajattelet ajallista alkua, Hän on aluton, sillä Hän on aikojen luoja eikä ajan alainen.” Hän sanoo myös: “Jos näet Poika olisi Isä, ei Isää olisi todellisuudessa olemassa, sillä yksi on varsinaisesti Isä. Ja jos Isä olisi Poika, ei Poikaa olisi todellisuudessa olemassa, sillä yksi on varsinaisesti Poika ja yksi samoin Pyhä Henki.” Tästä aiheesta hän vielä jatkaa: “On välttämätöntä tietää, että me emme sano Isän tulevan mistään, vaan nimitämme Häntä Pojan Isäksi. Poikaa taas emme kutsu alkusyyksi emmekä Isäksi, vaan kutsumme Häntä Isästä tulevaksi ja Isän Pojaksi. Pyhän Hengen puolestaan sanomme tulevan Isästä ja nimitämme Häntä Isän Hengeksi. Emme sano, että Henki tulisi Pojasta, mutta nimitämme Häntä Pojan Hengeksi jumalallisen apostolin tavoin, joka lausuu: ‘Jolla ei ole Kristuksen Henkeä, se ei ole Hänen omansa’ (Room. 8:9).”

Aloitin tämän pyhää Johannes Damaskolaista koskevan jakson laajalla ja doksologiaa muistuttavalla sitaatilla, joka käsitteli ennen kaikkea uskontunnustuksen ensimmäistä uskonkappaletta eli Jumalaa Isänä. Päätän sen samalla tavoin, tällä kertaa tekstillä, joka samassa hengessä selittää uskontunnustuksen kolmatta uskonkappaletta eli Jumalaa Pyhänä Henkenä. Pyhä Johannes lausuu:

“Samoin uskomme myös yhteen Pyhään Henkeen, Herraan, Eläväksitekijään, joka lähtee Isästä ja Pojassa lepää, jota Isän ja Pojan kanssa kumarretaan ja kunnioitetaan yksiolennollisena ja yhtä iankaikkisena. Uskomme Jumalasta lähtevään Henkeen, suoraan, hallitsevaan, viisauden, elämän ja pyhityksen lähteeseen, joka on Jumala Isän ja Pojan kanssa ja jota siksi myös kutsutaan; luomattomaan, täydelliseen Luojaan, kaikkivoimalliseen, äärettömän voimakkaaseen, joka hallitsee koko luomakuntaa, mutta jota kukaan ei hallitse, joka jumaloittaa, mutta ei jumaloidu, täyttää, mutta ei täyty, tekee osalliseksi, mutta ei osallistu, pyhittää, mutta ei pyhity, joka lohduttaa ottaessaan vastaan kaikkien pyynnöt; kaikessa Isän ja Pojan kaltaiseen Henkeen, joka lähtee Isästä ja joka annetaan ja jonka koko luomakunta vastaanottaa Pojan kautta, joka itsensä kautta rakentaa ja pyhittää kaiken, tekee pyhäksi ja elävöittää; persoonalliseen Henkeen, joka omassa persoonassaan on Isästä ja Pojasta erottamaton ja irtautumaton, jolla on kaikki, mitä Isällä ja Pojalla lukuun ottamatta syntymättömyyttä ja syntymistä. Onhan Isä vailla alkusyytä ja syntymätön, sillä Hänellä on olemisensa itsestään eikä joltakulta muulta, eikä mikään, mitä Hänellä on, ole muualta peräisin, vaan Hän on kaikkien olemisen alku ja alkusyy. Poika on syntynyt Isästä, ja Pyhä Henki on Hänen Isästä, mutta ei syntynyt vaan lähtenyt. Olemme jo oppineet, että syntymisen ja lähtemisen välillä on ero, mutta millainen ero on, sitä emme ole oppineet lainkaan.”

Filokalia

Aloitin Filokalian opetukseen liittyvän jakson muutamalla ajatuksella pyhän Gregorios Siinailaisen teksteistä. Kyseessä on maineikas 1300-luvulla elänyt pyhä, joka siirtyi Siinain luostarista Athosvuorelle ja elvytti siellä ja sen ympäristöalueillakin hesykastisen kilvoitusperinteen. Keskeisenä tekijänä tuossa perinteessä on, kuten varmasti tiedämme, rukous Jeesuksen nimeä toistaen.

Pyhän Gregorios Siinailaisen mukaan ortodoksisuuden eli oikeauskoisuuden määre on se, että ihminen tuntee kirkkaasti uskon kaksi keskeistä dogmia eli dogmin Jumalan Kolminaisuudesta ja Kristuksen kahdesta luonnosta eli Hänen todellisesta jumaluudestaan ja todellisesta ihmisyydestään. Ihmisen on siis tiedettävä jumaluuden kolmesta persoonasta, että ne ovat yhtä keskenään toisiinsa sekoittumatta ja toisistaan erottamatta, ja Pojasta, että Hän on yksi iankaikkinen persoona kahdessa luonnossa omaten sekä jumalallisen että inhimillisen tahdon

(Fil. III, 271:26). Pyhän Gregorios Siinailaisen mukaan ortodoksin on lisäksi tiedettävä Pyhästä Kolminaisuudesta jumaluuden persoonien ikuiset ja muuttumattomat ominaisuudet eli sen, että Isä synnyttää, Poika syntyy ja Pyhä Henki lähtee (Fil. III, 271:27). Kyseisen askeettisän omaa dogmaattista valveutuneisuutta tai ehkä paremminkin luontevaa, alitajuntaan juurtunutta dogmaattista herkkyyttä puolestaan kuvastaa se tapa, miten hän siteeraa Johanneksen evankeliumin 17. lukuun sisältyvää Jeesuksen sanaa (jae 3), jonka kohdalla olen merkinnyt kursiivilla hänen siihen tekemänsä lisäykset: “Tämä on iankaikkinen elämä, että he tuntevat sinut, joka yksin olet totinen Jumala, *kolmessa persoonassa* ja hänet, jonka sinä olet lähettänyt, Jeesuksen Kristuksen, *kahdessa luonnossa ja kahden tahdon kanssa*” (Fil. III, 273:32).

Puhuessaan Kolmiyhteisestä Jumalasta Filokalian isät korostavat ymmärrettävästikin samantaisia asioita kuin pyhä Johannes Damaskolainen teoksessaan *Ortodoksisen uskon tarkka esitys*. He kuvailevat Kolmiyhteistä Jumalaa pyhäksi, aluttomaksi, kuvaamattomaksi, yksiolennolliseksi Jumalaksi kolmessa persoonassa, kumarrettavaksi, elämän lähteeksi ja kaiken alkusyyksi. Pyhä Gregorios Siinailainen yrittää valottaa Hänen todellisuuttaan myös ihmisen olemuksella. Niinpä pyhä Gregorios näkee meidän mielessämme, järjessämme ja hengessämme hämärän kuvauksen Pyhästä Kolmiyhteisestä Jumalasta, sillä hän yhdistää mielen Isään, järjen – kreikaksi logos, joka tarkoittaa myös sana – Poikaan ja hengen tietystikin Pyhää Hengen (Fil. III, 272:31–32).

Vaikka Filokalian isät ovat erämaakilvoittelijoita ja askeetteja, he ovat syvästi kiinnostuneita opillisista kysymyksistä. Tämä jo havaitsemamme seikka tulee hyvin esille seuraavassa pyhittäjä Thalassios Afrikkalaisen opetuksessa: “Hengellisessä elämässä edistyvä tutkiskelee kolme asiaa: käskyjä, uskontotuuksia ja uskoa Pyhään Kolminaisuuteen” (Fil. II, 233:28). Käytännössä aivan samaa toteaa pyhä Maksimos Tunnustaja, 600-luvun kirkas askeetti ja teologi, kun sanoo: “Kristitty ammentaa viisautta näistä kolmesta: käskyistä, opista ja uskosta. Käskyt vapauttavat mielen himoista, oppi johdattaa sen luotujen tuntemiseen ja usko vie sen Pyhän Kolminaisuuden näkemiseen” (Fil. II, 129:47). Käskyt, Kirkon dogmaattinen opetus ja usko Pyhään Kolminaisuuteen välittävät siis kaikki uutta hengellistä tietoa, mutta pyhän Maksimoksen ajattelun mukaan ihmisen kulloisenkin kehitysvaiheen mukaisesti, niin että käskyt valaisevat alussa kilvoittelijaa näkemään oman tilanteensa oikeassa valossa, Kirkon dogmaattinen opetus avartaa hänen käsitystään luomakunnasta, koska hänen puhdistunut mielensä kykenee ymmärtämään paremmin Jumalan salaisuuksia, ja syvä, henkilökohtaiseen kokemukseen perustuva usko avaa hänelle yhä täydemmin Jumalan todellisuuden ja lopulta yhdistää hänet siihen. Juuri esteetön yhteys Kolmiyhteiseen Jumalaan merkitsee ihmiselle hänen päämääränsä saavuttamista, sillä se jumaloittaa hänet, kuten pyhittäjä Thalassios Afrikkalainen toteaa: “Enkelten ja ihmisten pyhitys ja jumaloituminen on Pyhän ja Yksiolennollisen Kolminaisuuden tuntemista” (Fil. II, 221:99).

Vaikka käskyt ovat jumalallisen tiedon valo ennen kaikkea hengellisen elämän vasta-alkajalle, niissä on tavallaan kätkeytyä läsnä jo kristillisen elämän autuas päämäärä kaikessa täyteydessään. Tämä tulee selkeästi ilmi muun muassa pyhän Maksimos Tunnustajan ajattelussa, sillä kreikkalaisessa Filokaliassa hän toteaa, että Kristus, Jumalan Sana, on mystisesti läsnä kaikissa käskyissään. Joka siis ottaa vastaan Kristuksen sanan, ottaa vastaan Hänet itsensä ja Hänen myötänsä myös Hänen kanssaan olevan Hengen. Mutta joka ottaa vastaan Hengen, ottaa vastaan koko Pyhän Kolminaisuuden Kristuksen sanan mukaan: “Joka ottaa vastaan sen, jonka minä lähetän (so. Pyhän Hengen), se ottaa vastaan minut; mutta joka ottaa vastaan minut, se ottaa vastaan hänet, joka on minut lähettänyt (so. Isän)” (Joh. 13:20).

Kilvoitteluelämän alun ja päämäärän Maksimos Tunnustaja liittää läheisesti toisiinsa silläkin tavoin, että hän korostaa ihmisen rientävän suurella päättäväsyydellä tavoitettaan kohti, kun tämä käskyjä täyttäessään on saanut aidon kosketuksen jumalalliseen elämään. Hän sanoo:

“Kun mieli on täysin vapautunut himoista, se etenee taakseen katsomatta olevaisen tuntemisessa ja sen kautta kohoaa Pyhän Kolminaisuuden tuntemiseen” (Fil. II, 73:86). Palava rakkaus Jumalaa kohtaan ilmenee pyhän Maksimoksen mukaan myös siinä, että kilvoituksen edetessä uskova haluaa hylätä aiemmin saavuttamansa tiedon Jumalasta voidakseen kurottautua kohti täydellisempää tietoa. Lopulta korkeinkin välillisesti eli luodun todellisuuden kautta saatava tieto muodostuu hänelle esteeksi välittömälle, kokemukselliselle tiedolle, joka syntyy kohtaamisesta Jumalan kanssa. Tämän hengellisen lainalaisuuden pyhä Maksimos ilmaisee näin: “Täyttämällä käskyt mieli riisuu yltään himot ja tarkastelemalla näkyväisiä asioita hengellisesti se vapautuu himollisista mielikuvista. Mutta kun se oppii tuntemaan näkymättömät, se hylkää näkyväiset. Ja saavutettuaan Pyhän Kolminaisuuden tuntemisen mieli luopuu näkymättömiäkin koskevasta tiedosta” (Fil. II, 75:94).

Tässä yhteydessä en voi olla siteeraamatta meitä ajallisesti lähellä elänyttä pyhää Siluan Athosvuorelaista (k. 1938), koska hänen kirjoituksensa auttavat meitä ymmärtämään paremmin pyhän Maksimoksen edellä esitettyä ajatusta. Pyhän Siluanin lainaaminen tässä yhteydessä on mielestäni paikallaan myös siksi, että laajemmassa mielessä hänkin on filokalinen isä, sillä hän vietti elämänsä samanlaisessa miljöössä kuin suppeasti ymmärretyt filokaliset isät ja häntä siivitti heidän tavoin rakkaus jumalalliseen kauneuteen, mitä käsitteellä filokalia juuri tarkoitetaan. Hän lausuu: “Sielu elää pitkään maan päällä, ja se rakastaa maallista kauneutta. Se rakastaa taivasta ja aurinkoa, rakastaa kauniita puutarhoja, rakastaa merta ja jokia, rakastaa metsää ja nurmia. Sielu rakastaa musiikkia, ja kaikki täällä maailmassa oleva ilahduttaa sitä. Mutta kun se oppii tuntemaan Herramme Jeesuksen Kristuksen, silloin se ei tahdo enää nähdä maallisia asioita. – – Silloin sielu janoaa yhtenänsä Herraa ja kaipaa sammumatta, päivin ja öin, nähdä Näkymätöntä, koskettaa Häntä, joka ei ole käsin koskettavissa.”

Himollisten mielikuvien ja kiintymysten voittaminen irrottaa ihmisen aineellisen todellisuuden kahleista ja antaa hänelle liikkumatilaa hengen maailmassa. Tätä vapautta pitkälle edenneitten kohdalla Maksimos Tunnustaja kuvaa seuraavasti: “Puhtaassa mielessä voi liikkua yksinkertaisia himottomia ajatuksia inhimillisistä asioista. Se voi puhtaasti ja luonnollisesti tarkastella myös näkyväisiä asioita tai tutkiskella näkymättömiä. Se voi myös viipyä Pyhän Kolminaisuuden valkeudessa” (Fil. II, 75:97). Hengelliset mietiskelyt, jotka ovat seurausta himoista saavutetusta vapaudesta, innoittavat ihmistä kuitenkin samalla etenemään valitulla tiellä ja antavat hänelle ikään kuin siivet. Pyhittäjä Teognostos sanoo: “Vaikka olisitkin päässyt pitkälle käytännön kilvoituksessa, et kuitenkaan voi pelkästään ulkonaisten hyveiden avulla saavuttaa himottomuutta, niin että rukoilisit puhtaasti ja ajatusten harhailematta. Hengellisten mietiskelyjen tulee osaltaan täyttää mielesi tiedon valolla ja luotujen oikealla ymmärtämisellä. Niiden valaiseman ja siivittämän mielen valtaa kokonaan rakkaus todelliseen rukoukseen ja se kohoaa sille sukua olevien valon lähteiden, aineettomien enkeljoukkojen luo ja etenee mahdollisuuksien mukaan jumalallisen Kolminaisuuden suunnatonta kolmiaurinkoista Valoa kohti” (Fil. II, 284:46).

Samanaikaisesti hieman toisin esittää edellä laajasti käsittelemämme pyhä Johannes Damaskolainen, jonka yksi lyhyt teksti on sisällytetty kreikkalaiseen Filokaliaan. Siinä hän toteaa, että himoista vapautunut ja Jumalan luokse ylentynyt mieli on jo tässä ajassa osallinen autuaallisesta elämästä ja nauttii Pyhän Hengen esikoislahjoja. Erotessaan sitten täältä himottomana ja osallisena todellisesta tiedosta se pääsee astumaan Pyhän Kolminaisuuden valoon, jossa se yhdessä jumalallisten enkelien kanssa saa aina kylpeä.

Simeon Metafrastes puolestaan puhuu kääntämissään ja samalla työstämissään pyhän Makarios Suuren opetuspuheissa Pyhä Kolminaisuuden asumisesta sielussa, joka on puhdas ja on liittynyt jumalalliseen hyvyyteen. Sellaista sielua Pyhä Kolminaisuus ilahduttaa läsnäolollaan. Mutta sielu voi myös hairahtua pois Jumalan tahdon mukaisesta vaelluksesta ja murehduttaa

Pyhän Hengen. Silloin Jumala vetää sielulta pois siunauksensa, jättää sen kiusausten keskelle ja pahojen henkien haltuun aina siihen asti, kunnes se korjaa vaelluksensa. Jos sielu sitä vastoin ei koskaan murehduta Pyhää Henkeä missään, se pääsee näiden kreikkalaiseen Filokaliaan tallennettujen ja Simeon Metafrasteksen nimellä kulkevien kirjoitusten mukaan jo tässä elämässä osalliseksi sanoinkuvaamattomista lahjoista ja saa nauttia suurta sisäistä rauhaa, joka on täydellisten tuntemaa esimakua Jumalan valtakunnan ikuisesta ilosta.

Jumalan valtakunnan ikuinen ilo on siis osallisuutta Pyhän Kolminaisuuden elämään, joka voidaan kokea ja myös saavuttaa pysyvänä tilana jo tämän maailmanajan puitteissa. Varmimpana tienä tähän luomisessa ihmiselle asetettuun päämäärään on pyhän Maksimos Tunnustajan mukaan rakkaus, mikä onkin hyvin ymmärrettävää, koska Uuden testamentin mukaan Jumala itse on rakkaus (1. Joh. 4:8) ja koska juuri rakkaus leimaa Jumalan ikuisten persoonien keskinäistä elämää. Rakkaudesta pyhä Maksimos sanoo: “Siinä meillä on ovi kaikkein pyhimpään. Joka siitä käy sisään, pääsee katselemaan Pyhän ja Kuninkaallisen Kolminaisuuden lähestymätöntä kauneutta” (Fil. II, 171:97).

Aloitin tämän Filokaliaa käsittelevän jakson pyhän Gregorios Siinailaisen ajatuksilla ja hänen ajatuksellaan sen myös päätän. Pyhä Gregorios toteaa, että pyhät jumalankantajaisät opettavat meille dogmaattisesti oikealla tavalla Pyhästä ja Yksiolennollisesta Kolminaisuudesta. Näin he jättävät meille perinnöksi aidon uskon ja toivon ankkurin (Fil. III, 272:32).

Arkkimandriitta Sofroni

Pyhän Gregorios Siinailaisen tavoin arkkimandriitta Sofroni toteaa painokkaasti, että kristillinen usko perustuu itsestään selvästi kahteen dogmiin: dogmiin Pyhästä Kolminaisuudesta, joka on yksiolemuksellinen ja jakautumaton, ja dogmiin lihaksi tulleesta Sanasta, jonka persoonassa vaikuttaa kaksi luontoa ja tahtoa, jumalallinen ja inhimillinen.

Arkkimandriitta Sofronin mukaan dogmi Pyhästä Kolminaisuudesta on täydellisesti ihmisjärjen ulottumattomissa. Hän sanoo, että meidän on täysin mahdotonta kuvitella persoonallista olentoa, joka on absoluuttisella tavalla yksi ja olemukseltaan yksinkertainen, mutta samanaikaisesti kolminainen, niin että jokainen kolmesta persoonasta on täydellinen ja kantaa itsessään Jumalolennon kaikkea täyteyttä eli on yksi ainut olemassa oleva ja täydellinen Jumala, dynaamisesti yhtenevä koko Kolminaisen Ykseyden kanssa. Ymmärryksemme on täysin mahdotonta käsittää sellaista olentoa, jossa ainut ontologinen perusta eli eksistenssin, olemassaolon lähde, Isä, ei ole lähtökohdaltaan vanhempi kuin Hänestä syntynyt Poika ja Hänestä lähtevä Pyhä Henki eikä ole myöskään ontologisesti eli olemisensa tavalta näitä ylempi.

Arkkimandriitta Sofronin mukaan Pyhää Kolminaisuutta koskevan dogmin äärellä ihmismieli hämmentyy ja vaikenee. Se ei sovellu meidän ajattelumme kategorioihin. Vielä suurempiin ongelmiin hänen mukaansa joudumme, kun pyrimme lähestymään ymmärryksemme kautta kristologista dogmia, joka puhuu Pyhän Kolminaisuuden yhden persoonan lihaksitulosta eli siitä, että Jumalan Poika ja Sana omaksui iankaikkisen persoonansa piiriin jumalallisen luontonsa ja tahtonsa lisäksi ihmisluonnon ja inhimillisen tahdon kummankaan luonnon ja niiden ominaisuuksien muuttumatta tai sekoittumatta keskenään.

Pyhän Kolminaisuuden toinen persoona, Sana, kantaa siis itsessään täydellisenä sekä jumalallista että inhimillistä luontoa. Hän on paitsi Jumalan myös ihmisen täydellinen kuva. Niinpä arkkimandriitta Sofroni toteaa, että maan päällä elänyt Kristus on syvimmiltään Jumalan, meidän Luojamme, ilmoitus ihmisestä eli ihminen sellaisena kuin tämä oli Jumalan ajatuksissa ennen aikojen alkua. Siksi arkkimandriitta Sofronin mukaan Kristus on Kirkon ihmistä

koskevan opetuksen järkkymätön perusta ja perimmäinen kriteeri. Mitä me evankeliumeista luemme Kristuksesta, sitä Jumala odottaa myös meiltä, ja kaikki, mitä me tunnustamme todeksi Hänen ihmisyydestään, se edustaa yleisesti Kirkon uskoa myös ihmisluonnon mahdollisuuksista kaikessa täyteydessään. Jos me siis tunnustamme Kristuksen ihmisyyden jumaloituneen Hänessä täydellisesti, meillä on täysi syy olettaa, että tulevana maailmanaikana pyhienkin jumaloituminen tapahtuu samassa mitassa.

Pyhittynyt ihminen on tulevassa maailmanajassa kaikessa Kristuksen kaltainen. Hän on jumala, mutta pienellä alkukirjaimella, koska hän jumaloituu osallistumalla Jumalan luomattomista energioista eli jumalallisesta armosta. Arkkimandriitta Sofronin mukaan Kristus ei suinkaan tunne minkäänlaista kateutta siitä, että kuolevaiset ihmiset osoittautuvat armon vaikutuksesta Hänen kaltaisikseen, vaan Hän on lohdutettu tästä ja iloitsee, koska Jumalan iankaikkinen suunnitelma ihmisestä on näin toteutunut. Arkkimandriitta Sofroni toteaa, että tällainen puhe, jonka Kirkko perustaa sekä Raamattuun että kirkkoisien teoksiin, voi loukata monien kristittyjen omaatuntoa, sillä se saattaa tuntua ylpeältä. Hänestä tämä on kuitenkin traagista kahdesta syystä: ensinnäkin siksi, että kaventaessamme meille ilmoitetun ihmisluonnon ulottuvuuksia me *suljemme itseltämme pois mahdollisuuden todellisen nöyryyden saavuttamiseen*, sillä pitäessämme itseämme heikkoina olentoina me tulemme sallineeksi itsellemme koko joukon rikkeitä ja lankeemuksia. Toiseksi se on traagista siksi, että Luojan ihmistä koskevan suunnitelman vähättely ei viime kädessä suinkaan ilmennä nöyryyttä, vaan on päinvastoin osoitus eksytyksestä ja synnistä, vieläpä suuresta synnistä.

Kristus on siis ihmisen mitta. Hän on ihmisen mitta myös tuomarina, sillä juuri ihmisenä Kristus tuomitsee maailman, ei Jumalana. Hän oli Ihmisen Poika, kaikessa meidän kaltaisemme. Hän eli maanpäällisen elämänsä tarkoituksellisesti niin, ettei ihmiskunnan historiassa kukaan voi väittää tuomarimme inhimillisten olosuhteiden olleen paremmat kuin hänen omansa.

Arkkimandriitta Sofronin mukaan kristinuskon dogmi Pyhästä Kolminaisuudesta on jokaiselle uskovalle loppumattoman tiedon, ilon ja valon lähde. Se valaisee ihmiselämän kaikki puolet, ratkaisee ymmärryksen ja sydämen kaikki epäilyt sekä johtaa meidät iankaikkisen elämän rajattomaan täyteyteen. Se on salaisuus, josta ihmiskunta on saanut viitteitä jo Vanhan testamentin varhaisajoista alkaen, mutta joka on auennut sille vasta ja yksinomaan Kristuksen maailmaan tulon myötä.

Kuten tämä salaisuus valkeni ihmiskunnalle vain vähitellen, niin käy uskovankin kohdalla. Perusedellytyksenä on se, että uskova hylkää dogmia lähestyessään ihmiselle ominaisen rationaalisen ajattelun. Sen, joka pyrkii tähän tietoon, on seurattava Kirkon viitoittamaa tietä, joka on uskon ja Kristuksen käskyjen noudattamisen tie. Hänen on ennen kaikkea rakastettava Jumalaa yli kaiken ja lähimmäistä niin kuin itseään (ks. Mark. 12:30–31).

Eräässä mielessä juuri lähimmäisen rakkaus on ovi Pyhän Kolminaisuuden mysteeriin, koska siinä ilmenee ihmiskunnan olemuksellinen ykseys. Kuten Jumala on olemukseltaan yksi kolmessa persoonassa, niin ihmiskuntakin on syvimmältä olemukseltaan yksi miljardeissa persoonassa, sillä rakkaus toista kohtaan tuo rakastetun rakastavan sisimpään ja tekee hänen elämästään omansa. Mikäli ihmiskunnan jokainen yksilö täyttäisi lähimmäisen rakkautta koskevan käskyn sen kaikessa täyteydessä, silloin Pyhän Kolminaisuuden salaisuus todella toteutuisi ihmiskunnan elämää säätelevänä mallina, jollaiseksi se on tarkoitettu.

Maailma janoaa aina rauhaa, ykseyttä ja hyvää, vieläpä absoluuttisessa muodossa. Tämän perusteella arkkimandriitta Sofroni sanoo, että hänen vakaumuksensa mukaan se janoaa viime kädessä Kirkkoa, sillä vain siellä on saavutettavissa se olemassa olon eksistenssi, joka heijastaa Pyhän Kolminaisuuden todellisuutta. Tässä kohden hän viittaa meille kaikille tuttuun

Kristuksen sanaan Johanneksen evankeliumissa: minä rukoilen, “että he kaikki olisivat yhtä, niinkuin sinä, Isä, olet minussa ja minä sinussa, että hekin meissä olisivat” (17:20–21).

Vaikka dogmi Pyhästä Kolminaisuudesta on ihmiselle logiikan kannalta vaikea, se käy hänelle kerran täysin ymmärrettäväksi, mikäli hän pitäytyy uskollisesti Kristuksen sanassa. Silloin Kolmiyhteinen Jumala tulee lopulta ihmistä vastaan ja tekee hänen sisimpäänsä majansa. Tämän seurauksena kaikki aiemmin käsittämättömältä näyttänyt muuttuu valoksi. Kun ihminen näin yhdistyy Jumalaan, silloin hänkin arkkimandriitta Sofronin mukaan syleilee Jumalan tavoin koko luomakuntaa, koko universaalista todellisuutta määrättä ja loputtomasti. Yhdistyminen Jumalaan synnyttää hänessä myös syvän dogmaattisen tietoisuuden.

Arkkimandriitta Sofronin mukaan Kolmiyhteinen Jumala haluaa lahjoittaa jokaiselle ihmiselle Häntä koskevan tiedon ja Hänestä kumpuavan elämän täyteyden, mutta ei pakolla, vaan vapaaasti, niin kuin Hänkin meidän alkukuvanamme on vapaa. Hän haluaa lahjoittaa meille kaiken omansa, toistaa itsensä meissä. Saadakseen tehdä tämän Jumalan Henki seuraa jokaista ihmistä nöyrästi ja kärsivällisesti kaikilla hänen teillään.

Lopuksi

Olemme edellä lähestyneet teemaa Kolmiyhteisestä Jumalasta monien eri aikoina eläneiden pyhien isien kautta. Haluan kuitenkin päättää esitykseni vielä yhdellä lainauksella, joka on aiheemme kannalta keskeinen. Se rikastuttaa jo sanottua uusilla näkökulmilla, mutta ennen kaikkea kokoaa aiemmin esillä olleen yhteen. Sitaatti on pappismarttyyri Kosmas Aitolialaiselta (1714–1779), jota pidetään yhtenä suurimmista toisen vuosituhannen kreikkalaisista pyhistä. Opettaessaan Jumalan olemuksesta tuo teologisesti sivistynyt, mutta nöyrä ja rakkautesta tavallista kansaa kohtaan aina yksinkertaisesti puhunut apostolienvertaiseksi nimetty pyhä lausuu:

“Veljeni, kaikkiihyvä ja ylen laupias Jumala on yksi. – – Tämä yksi Jumala on myös Kolminaisuus, Isä, Poika ja Pyhä Henki, yksi luonto, yksi kunnia, yksi valtakunta. Hän on käsittämätön, ihmisjärjelle selittämätön Herra, kaikkivoimallinen, kokonaan valoa, kokonaan iloa, kokonaan armollista sääliväisyyttä, kokonaan rakkautta.

Meillä ei ole olemassa mitään esimerkkiä, jolla kuvaisimme Pyhää Kolminaisuutta, sillä toista senkaltaista ei löydy maailmasta. Jotta ymmärryksellämme kuitenkin olisi ulottuvillaan edes vähäinen apu, Kirkon teologit (so. kristinuskon varhaisvuosisadoilla eläneet suuret kirkkoisät) ovat esittäneet meille aiheesta muutamia vertauskuvia.

Yhdeksi vertauskuvaksi muitten joukossa he mainitsevat auringon. Kaikki tiedämme, että aurinko on yksi, aivan kuten Jumala. Niin kuin aurinko valaisee tämän aistein havaittavan maailman, samoin myös Pyhä Kolminaisuus – so. Jumala – valaisee henkisen, mielellä havaittavan maailman. Sanoimme, veljeni, että aurinko on yksi, mutta se on lisäksi myös kolmen muodostama kokonaisuus. Auringolla on näet säteet, jotka viivojen tai lankojen kaltaisina tavoittavat silmämme. Sillä on myös valo, joka leviää kaikkeen maailmaan. Itse auringolla me kuvaamme alutonta Isää, säteillä Hänen kanssaan yhtä alutonta Poikaa ja valolla Isän ja Pojan kanssa samaa luontoa olevaa Pyhää Henkeä.

Teille on tarjolla myös toinen tapa, jolla voitte ymmärtää Kaikkeinpyhintä Kolmi-

naisuutta. Entä mikä se sitten on? Käykää synnintunnustuksella ja tunnustakaa vilpittömästi kaikki syntinne sekä osallistukaa Jumalan pelossa ja harrasta kunnioitusta tuntien Kristuksen Puhtaimmista Salaisuuksista. Näin Pyhän Hengen armo-voima valaisee teidät ja niin te kykenette ymmärtämään jumalallisia salaisuuksia paremmin.

Tätä Kaikkeinpyhintä Kolminaisuutta me hurskaat ja oikeauskoiset kristityt ylis-tämme ja kumarramme. Hän on totinen Jumala. – – Emmekä vain me usko Pyhään Kolminaisuuteen sekä ylistä ja kumarra Häntä, vaan näin on tehnyt myös tai-vaan tähtien ja meren hiekan paljouteen verrattava profeettojen, apostolien, mart-tyyrien ja askeettien joukko. He vuodattivat verensä rakkaudesta Pyhää Kolminai-suutta kohtaan ja ostivat pääsyn paratiisiin iloitakseen siellä iankaikkisesti.”

Valamon kansanopiston seminaari Kolmipersoonainen Ykseys 08.03.2003